

מדור הדעות של גלובס שואף להביא מגוון קולות המייצג את קשת הכלכלה והחברה הישראלית. על מנת להופיע במדור נלקחות בחשבון בין היתר, מידת הרלוונטיות של הטור, ייחודיות הטענות וכן הנכונות להציג פתרונות ולא רק בעיות. מעוניינים לפרסם במדור? אנא שלחו טקסט באורך כ-450 מילה לכתובת המייל deot@globes.co.il ואנו נשוב בהקדם

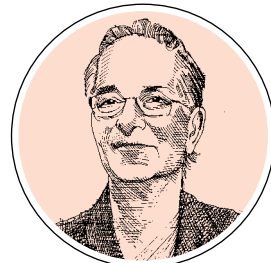

גיליון גלובס -
עשור למחאה
החברתית, 24.6.21

עשור למחאה החברתית

המחאה לא הציגה אלטרנטיבה ראויה למהפכת השוק

בשלב מסוימים היה נראה שהמחאה תביא לשינוי מהותי בישראל • אלא שהתנהלות ההנהגה והשלטון לא איפשרה להזדמנות להתממש

ד"ר יצחק ספורטא
חוקר ומרצה בפקולטה לניהול
באוניברסיטת תל אביב

למהפכה הצרפתית, בערך 40 שנה למחאת הפנתרים השחורים ו-15 שנה להקמת הקשת הרמוקרטית המזרחית. ב-14 ביולי הזדמנתי לשרות רוט-שילד. היו שם כמה צעירים שנטו שלושה אהלים. הגעתי כיוון שחשבי תי תמיד שמחאה היא צורך וחשיבותו לא תסולא מפז. בשעות הראשונות זה נראה לא מבטיח. אך תוך ימים ספורים נמלאו שדרות רוטשילד באוהלים.

התקפת הנגד של השלטון

בסופי שבוע נערכו הפגנות גרו-לות כשהשיא היה ההפגנה שבה שר אייל גולן את שירו 'לקנות לך יהלום'. אלא, שכבר לפני כן התחיי לה התקפת הנגד של השלטון והתקשורת שהתחילה בביקורת שנגד עזה לא רק מענייניות. השלטון, שתמיד חושש ממחאה עממית, החל לפעול. אביגדור ליכרמן אמר שזו מחאה של מפונקים והכל נהדר ולראיה, בתי הקפה והמסעדות מלאים. מירי רגב הגיעה והת-

כאשר כותבים על מחאה הרבה פעמים המשיכה היא לבחון את הצלחתה או לחילופין כישלונה לעומת מטרותיה המוצהרות. אפשר לעשות זאת אך אז מפספסים את משמעותה של מחאה כמחאה בלי קשר לתוצריה. הרי אם היינו עושים מה שמראש היינו יודעים אם יצליח או לא, היינו עדיין נוסעים בעגלות עם גלגלים מרובעים. אתחיל דווקא בחוויה הראשונית של תחילת המחאה, התרחבותה וגם, מה לעשות, תוצריה. אז למיטב זכרוני, המחאה התחילה ב-14 ביולי, 222 שנים

בהם עסקה. לדבר על צדק חברתי זה נחמד אבל על איזה צדק חברתי מדברים ולמי.

כבר באוגוסט מונתה ועדת טרכ-טנברג שרוב חבריה באו ממשרדי ממשלה ומתחום הכלכלה. ברגע הזה נקבע גורלה של המחאה, כיוון שברגע שיש ועדה ממשלתית שאין כנגדה שום כוח שווה ערך מבחינת היוקרה המקצועית, המקצוענים, כביכול, יהיו אלו שירים על העליונה. ועדות מעצם טבען מציעות הצעות שנמצאות באופק התודעה של החברים בהן. בנורס, בין דוח הביניים, הדוח הסופי והחלטות הממשלה לבין ביצוע - המרחק רב, ועד אז, או שהפריץ ימות או שהכל לב ימות.

קוצר נשימה וחוסר יכולת

תגידו, אבל הוקמה ועדת מומחים של המחאה אבל אלו לא היו בליבה של המחאה וגם כך פעלו באופן שלא איתגר בזמן המתאים את דוח הביניים והדוח הסופי של הוועדה הממשלתית.

נוצר פער בין המוחים לוועדת המומחים שלהם ולוועדה הממשלתית שהיא מעצם טבעה בעלת עוצמה רבה יותר.

הבעיה הגדולה של המחאה היה קוצר הנשימה וחוסר היכולת להקים מערכים שהתקיימו גם לאחר שההתלהבות הראשונית פגה, לאחר שהתקשורת נטשה את המחאה והשלטון פעל כמו שפעל. כדי לא להיות פוליטיים דיברו בנוסחאות כלליות בלי לשלב כוחות אזרחיים אחרים. המחאה הייתה בשלבים מסוימים מה שחייכנו לו שנים, מה שעורר תקווה אמיתית לשינוי. כדי להתמודד עם מהפכת השוק שהשתלטה על ישראל מאמצע שנות ה-80, וביתר שאת מאמצע שנות ה-90, היה צורך באלטרנטיבה משמעותית יותר מזו שהוצגה במחאה. חסרונה של אלטרנטיבה כזו הוביל להמשך המדיניות שתוצאותיה עלייה נוספת במחירי הדיור ובעיקר המשך הירידה במעמד העובדים שהמשיכו להידרמות לכלי עבודה בידי מספקי העבודה בעלי ההון ויקיריהם.

שוק התעסוקה

המעסיקים בישראל נסחטים על ידי המחוקק

בשנים האחרונות בוצעה שורה של תיקוני חקיקה, שכולם הטילו חובות על קהל המעסיקים, ללא שום הקלה או התאמה של המציאות לחוק

עו"ד נעמה שבתאי בכר
מתמחה בייצוג מעסיקים בידי
עבודה

חובות שונות על קהל המעסיקים, ללא שום הקלה או התאמה של המציאות לחוק. לכל אותן חובות חדשות (שבח לקן טמון אף הגיון רב) נלווית גם סנקציה כספית (כלומר קנס למעסיק), וזאת למקרה שהמעסיק יפר חלילה את מי מהן. בפרט מקוממות הסנקציות שקבועות במישור הרישומי, אשר הפכו, כמעט בכל הליך, לאמצעי שירכה את העובד בפיצוי - וזאת אפילו אם טעה המעסיק שלא בודד ובתום לב מוחלט.

תעמסה לא צודקת

כך למשל, אם המעסיק לא מסר לעובד הודעה בנוגע לתנאי עבודתו - צפוי הוא לקנס של עד 15,000 שקלים בהתאם לשיקול הדעת של השופט היושב בדיון. מסר המעסיק הודעה לעובד, אך לא כלל בה את כל הפרטים הנדרשים על פי החוק - גם אז צפוי הוא לתשלום כאמור, ושוב על פי שיקול הדעת. מסר

המעסיק הודעה על פי החוק, אך אין התאמה בין תוכנה ובין תלושי השכר - שוב תתעורר הסנקציה לתחיה, ושוב צפוי המעסיק לשלם. הדבר נכון גם לגבי תלושי שכר אשר אינם מקיימים את כלל הוראות החוק (ויש לא פחות מ-30 סעיפים). לשיא מגיע לעיתים האבסורד, עת מתברר בהליך משפטי שזכויותיו הכספיות של העובד כמעט ולא קופחו, אך בשל טעות רישומית כזו או אחרת, המעסיק בכל זאת מוצא את עצמו נדרש לשלם לעובד פיצוי כספי של מספר אלפים על הפרת חובה רישומית.

ביחסי עבודה, המעסיק יכול למצוא עצמו מתמודד עם מספר זירות במקביל בשל אותה הפרה: תביעה כספית, הליך מנהלי להטלת עיצום כספי והליך פלילי

לגמישות ולאמון ולא נדרשו לנהל רישומי נוכחות, פונים לביה"ד, וטורענים שבעצם הם ביצעו שעות נוספות ומגיע להם גמול.

סנקציה לא לגיטימית

איך המעסיק אמור להתמודד עם טענה שכזו שמועלית כלפיו רק בדיעבד? המעסיק אמור להוכיח את שבעצם לא קיים, ואם הוא לא יצליח

לעשות כן, הוא מסתכן בפיצוי עבד 60 שעות נוספות בחודש, כפול מספר חודשי העבודה. שוב דרישה רישומית לגיטימית שמתרגמת לסנקציה כספית בלתי לגיטימית שבה המעסיק נושא לברד.

אך גם בכך המחוקק לא הסתפק. ביחסי עבודה המעסיק יכול למצוא עצמו מתמודד עם מספר זירות במקביל בשל אותה הפרה. האחת, בתביעה כספית שהעובד יגיש לביה"ד לעבודה; השנייה בהליך מנהלי להטלת עיצום כספי שינהל נגדו משרד העבודה; השלישית בהליך פלילי להטלת קנס או מאסר (לצד רישום פלילי) שינהל נגדו משרד העבודה או במקרים מסוימים רשות האוכלוסין וההגירה (אם מדובר למשל בעובדים זרים); על כך תוסיפו את דרישות ארגוני העובדים לשפר עוד ועוד את זכויות העובדים, לרבות בשביתות ועיצומים חלקיים, ותבינו מדוע המעסיקים מרגישים "נסחטים" - אם כי לא רק בידי ארגוני העובדים, אלא בעיקר, בידי המחוקק.